

Javaslat

a Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlékként történő védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről

Az Igazgatóság álláspontja szerint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 22. § f) pontja alapján az alábbi terület védetté nyilvánítása javasolt:

Megye: Veszprém

Település: Zirc 0197/1 hrsz. b alrészlete

Tervezési terület: 0,6725 ha

A Zirc – Borzavári út melletti helyszín országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását a középső kőfejtőben található, nemzetközi tudományos jelentőségű, K-21 kódszámú földtani alapszelvény teszi indokolttá.

Itt látható az – egyébként mindössze négyzetkilométernyi kiterjedésű – alsó-kréta Borzavári Mészke Formáció felső részének és a rá kis üledékhézaggal települő Tatai Mészke Formációnak az egyetlen jelentős feltárása.

Az alul települő Borzavári Mészke szinte teljes egészében tüskésbőrűek (Echinodermata) szétesett, erősen koptatott, mindössze pár milliméteres vázelemeiből áll. Néha még felismerhetők benne a tengeri liliomok (pl. *Torynocrinus*) 1 cm nagyságot is elérő nyéltagjai és kehelymaradványai, továbbá tengeri sünök egy-másfél cm-es tüskéi és bunkói. Egész sünvázak ritkán kerülnek elő. A nagyobb méretű fosszíliák közül viszonylag gyakoriak egyes brachiopodák (*Pygites*), valamint az *aptychusok*, de találtak itt *Belemnites*, szivacsmaradványokat, halfogakat is. Nagyon kis számban ammoniták is előfordulnak.

A felül települő Tatai Mészke anyaga viszont arról árulkodik, hogy az őskörnyezeti viszonyok nagyjából továbbra is hasonlóak maradtak. Ez a lemezes, vékonyréteges szerkezetű kőzet túlnyomórészt szintén tüskésbőrűek erősen koptatott vázelemeiből áll. Néhány brachiopoda és *Belemnites* kivételével alig vannak benne nagyobb ősmaradványok.

A kőfejtő falában nem csak ezt a két kőzettípust figyelhetjük meg, hanem a mészkövekben nagyon ritkán előforduló, de itt mégis jól látható keresztretegzést is, ami igen erős egykori vízáramlatok működésére utal. A mai bányafalakon a csapadék, a fagy és a karsztos oldódás pusztító munkája kihangsúlyozza a mészkő szerkezetének különbségeit. A sziklafal felülete azért ennyire egyenes, mert a kőbányászok a kőzettömeget harántoló egyik függőleges repedés mentén hagyták abba a fejtést. E rések mentén a csapadékvizek is a mélybe tudtak szivárogni, így karsztos üregeket és pár méteres karsztaknákat oldottak a kőzetbe. Egy ilyen félbevágott és néhány karsztos maradványforma metszetét láthatjuk a fal északi részén. A pleisztocén egyik meleg szakaszában ezeket a karsztaknákat szárazföldi agyagos üledék töltötte ki, melyből apró gerinces állatok maradványai is előkerültek.

A védelemre tervezett földtani alapszelvényekre vonatkozóan elkészítettük a „*Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény országos jelentőségű védelemre tervezett természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentációja és részletes kezelési terve*” című dokumentációt a Tvt. 25. §-ában, illetve a 36. §-ában foglaltak, illetve a 16/2012 (VII. 6.) VM utasítás szerint.

TERVEZET

A Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék természetvédelmi kezelési terve

(A természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész c. fejezete megegyezik a *földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről* szóló 55/2015. (IX. 18.) FM rendeletben kihirdetett természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész fejezetének tartalmával)

A) Általános rész

1. Természetvédelmi célkitűzések

- 1.1. A földtani alapszelvények (a továbbiakban: alapszelvény) és a földtani képződmények megóvása, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása.
- 1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük helyszíni tudományos kutatási lehetőségének biztosítása.
- 1.3. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük természetvédelmi célú bemutatási lehetőségének biztosítása.

2. Természetvédelmi stratégiák

- 2.1. Az alapszelvények és földtani képződmények fennmaradását, környezetük megóvását és az egyéb természetvédelmi célkitűzések elérését elősegítő tevékenységek támogatása.
- 2.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenységek tiltása.
- 2.3. A területhasználat szabályozása az alapszelvények és földtani képződmények károsodásának megakadályozása érdekében.
- 2.4. A területen folytatott gazdálkodási és egyéb emberi tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel, a terület rendeltetésével.
- 2.5. Az alapszelvények és földtani képződmények kutatásának, látogatásának, bemutatásának szabályozása, valamint az ezek területén végezhető tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel.

3. Részletes természetvédelmi kezelési előírások

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek védelme

3.1.1.1. A területen a felszín átalakítása, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében, a természetvédelmi kezelésért felelős, a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) felügyelete mellett végezhető.

3.1.1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények méretét, formáját megváltoztatni kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében lehetséges.

3.1.1.3. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket ideiglenesen vagy véglegesen elhelyezni csak az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal történt egyeztetést

követően lehet. Az igazgatóság az egyeztetés nélkül vagy nem az egyeztetés eredményének megfelelően elhelyezett jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket eltávolíttathatja, ennek költségeit a kihelyezővel, mint kárelhárítás költségét megtéríttetheti.

3.1.1.4. A védett alapszelvényekre, földtani képződményekre ható káros folyamatokat az igazgatóságnak figyelemmel kell kísérnie. Amennyiben e folyamatok az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását veszélyeztetik, gondoskodni kell elhárításukról. Egyéb esetben a területen érvényesülő természetes folyamatokat csak életveszély megszüntetése érdekében szükség befolyásolni.

3.1.1.5. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken, és a közvetlen környezetükben megtelepülő, azok megközelíthetőségét, tanulmányozhatóságát, állapotát veszélyeztető növényzetet az igazgatóság szükség szerint, az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések érdekében az arra legmegfelelőbb vegetációs, vagy azon kívüli időszakban eltávolítja. Az állagmegóvás érdekében sürgősen elvégzendő munkálatok esetében a növényzet eltávolítása bármely időszakban elvégezhető.

3.1.1.6. A földtani képződményeken, alapszelvényeken felhalmozódó talajt és növényi maradványokat a láthatóság, bemutathatóság és az állagmegóvás érdekében szükség szerint el kell távolítani.

3.1.2. Látogatás, oktatás és bemutatás

A terület szabadidős és oktatási, bemutatási célú hasznosítása, megismerése, megfigyelése, ennek dokumentálása és publikálása a természetvédelmi jogszabályok előírásainak és a megközelítés lehetőségeinek figyelembe vétele mellett lehetséges.

3.1.3. Kutatás, vizsgálatok

3.1.3.1. A területen folytatható kutatás célja a földtani információk feltárása, a feltárt kőzetek által hordozott földtani információk megszerzése, az alapszelvényeket és földtani képződményeket magukba foglaló felszínformák megismerése, valamint a természetvédelmi kezelést elősegítő ismeretek bővítése lehet.

3.1.3.2. A kutatás során kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal és a terület rendeltetésével; a kutatás és annak módszere nem veszélyezteti, nem károsítja helyrehozhatatlanul a táji és természeti értékeket.

3.1.3.3. A területen lévő földtani képződményeken és alapszelvényekben történő mindennemű, a 3.1.3.1. és 3.1.3.2. pontnak megfelelő kutatást csak szakmai közintézmények végezhetnek. Földtani alapszelvények esetében a kutatási tevékenységről a földtani alapszelvények kijelölését végző szakmai testületet is tájékoztatni kell.

3.1.3.4. A kutatáshoz a tulajdonos, vagyonkezelő, jogszerű használó hozzájárulását is meg kell szerezni, kivéve, ha arra a Tvt. 41. § (2) bekezdése szerint kerül sor.

3.1.3.5. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság kutatásra vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben a területen az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a környezetre is ható geofizikai eszközök használatát a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.6. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a felszín csekély mértékben, egyszerű kézi eszközzel megbontó módon, oktatási demonstráció, az 1. § 8. pontjában meghatározott próbagyűjtés céljából vagy annak részeként, a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végez tevékenységet.

3.1.3.7. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény vagy magánszemély a felszín megbontása nélkül történő, az 1. § 5. pontja szerinti gyűjtést, továbbá kipergett, törmelékbe került kőzetdarabok 1. § 7. pontja szerinti összeszedését a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.8. A 3.1.3.5., 3.1.3.6. és 3.1.3.7. pont szerinti tevékenység megkezdése előtt egyeztetni kell az igazgatósággal. Az egyeztetés során az igazgatóság tájékoztatást ad az adott területekre vonatkozó aktuális természetvédelmi célú korlátozásokról.

3.1.3.9. A kutatás, próbagyűjtés publikált vagy adattárban elhelyezett eredményeit az azt végzőnek az igazgatóság és az e rendelet 1. és 2. mellékletében meghatározott területek nyilvántartását végző állami szerv számára hozzáférhetővé kell tennie, annak elérhetőségéről tájékoztatást kell adnia.

3.1.4. Terület- és földhasználat

3.1.4.1. A területen kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal, a feltárás állapotában és a természeti környezetben a lehető legkisebb változás előidézésével jár, a természeti értékekben, beleértve a növényzetet és az állatvilágot is, jelentős visszafordíthatatlan károsodást nem okozhat.

3.1.4.2. A tevékenység végeztével az azt folytatónak az eredeti, vagy ahhoz hasonló állapotot úgy kell helyreállítania, hogy ne akadályozza az 1. pontban meghatározott célok későbbi megvalósulását.

3.1.4.3. A területen építmény elhelyezése kizárólag a kutatás, megőrzés, a természetvédelmi célú bemutatás és állagmegóvás érdekében engedélyezhető abban az esetben, ha az építmény a földtani képződmény, alapszelvény és környezete tájképi egységét károsan nem befolyásolja, állapotát nem veszélyezteti.

3.1.4.4. A területen külszíni bányaművelés, anyagnyerés nem folytatható.

3.1.4.5. A területen vadgazdálkodási létesítmény – csapdának, befogónak vagy hordozható lesállványnak a védett természeti értéket érő vadkár elhárítása céljából történő ideiglenes kihelyezése kivételével – nem helyezhető el és nem üzemeltethető.

3.1.5. Természetvédelmi infrastruktúra

3.1.5.1. A terület határán, a fő megközelítési útvonalak mentén hatósági tájékoztató táblát kell kihelyezni, szükség szerinti mennyiségben. A táblák fenntartásáról gondoskodni kell.

3.1.5.2. Az igazgatóság rendszeresen ellenőrzi a terület és a kiépített műtárgyak, tájékoztató táblák állapotát.

3.1.5.3. Amennyiben a területen a természetvédelmi célú bemutatást szolgáló infrastruktúra kiépítését nem az igazgatóság végzi, a bemutató útvonal nyomvonalát, a természetvédelmi infrastruktúra elemeit és azok elhelyezését, arculatát, valamint a tájékoztató táblák tartalmát (különös tekintettel a helyszínen betartandó látogatási szabályokra) előzetesen egyeztetni kell az igazgatósággal.

3.2. Művelési ághoz, vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

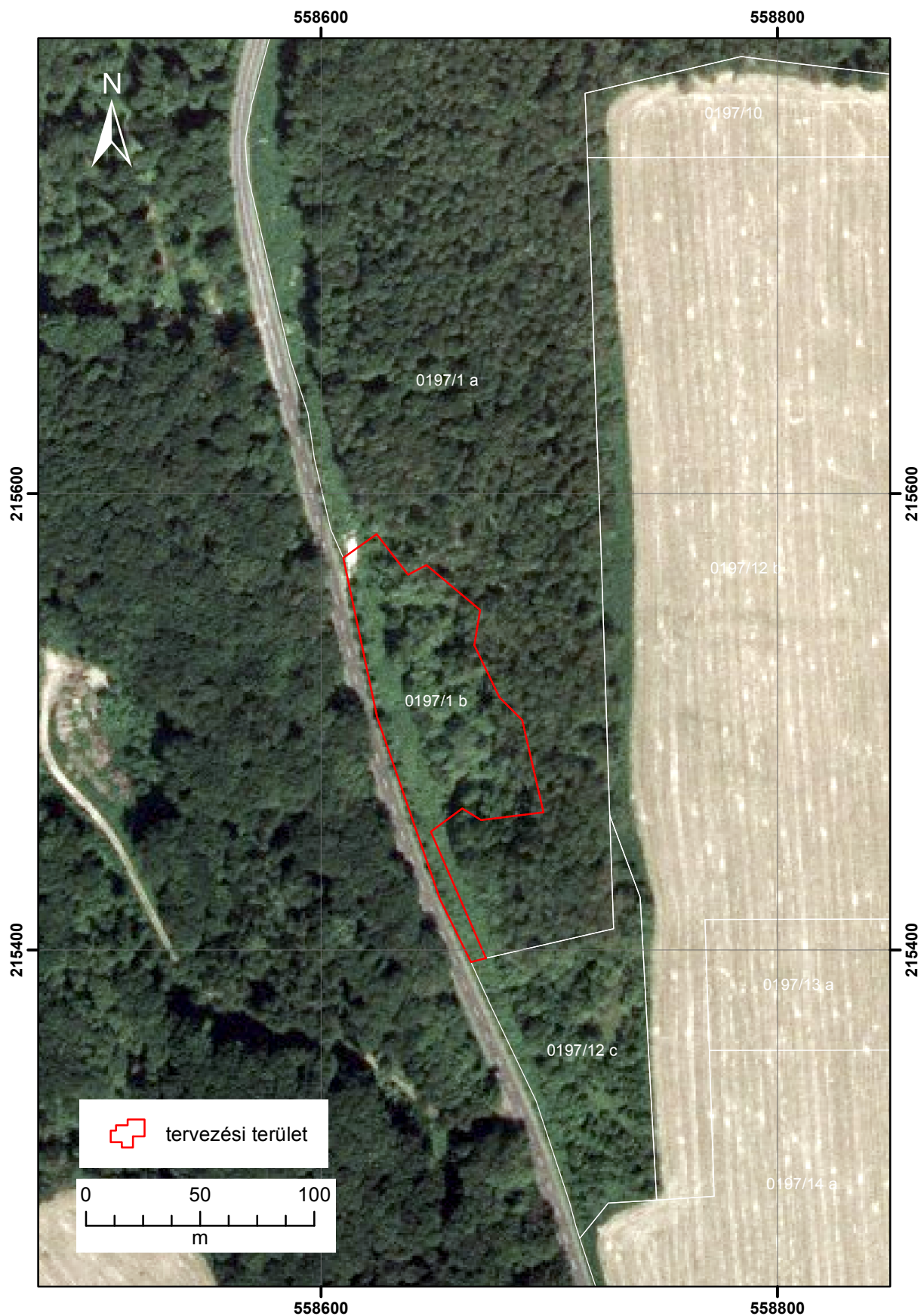
3.2.1. Erdők kezelése

Közelítés, fadóntás, készletezés csak olyan módon végezhető, hogy az az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását ne befolyásolja károsan.

B) A Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlékre vonatkozó speciális rész

1. Az alapszelvény felső része felárkolódásának megakadályozása érdekében az igazgatóságnak gondoskodnia kell a középső bányaudvar pereme fölötti vízelvező árok rendszeres (évente legalább egy alkalommal történő) karbantartásáról és tisztításáról.
2. Az erózióveszély kiküszöbölése és a feltárás stabilitásának megőrzése érdekében a bányaudvar felső peremvonalától kifelé mért 25 méter szélességű sávon belül csak szálalóvágással végezhető fakitermelés az igazgatósággal egyeztetett módon. Tarvágásos véghasználat tilos.
3. A bányaudvarban és a nyugati oldal meddőhányóin néhány idősebb élő faegyedet az árnyékhatás miatt meg kell hagyni.
4. Idegenhonos flóraelemek betelepítése tilos.
5. A területre csak természetvédelmi kezelés céljából lehet gépjárművel behajtani.
6. Tilos a területen technikai- és extrém sport tevékenységet folytatni.
7. A terület megközelítését szolgáló infrastruktúra létesítését egyeztetni kell a közút fenntartójával.

Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (K-21, Zirc)

Borzavári úti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (K-21, Zirc)

